MATEMATIK - 2

Konya Jeknik Üniversitesi Mühendislik ve Doğa Bilimleri Fakültesi Mühendislik Jemel Bilimleri Bölümü

Prof. Dr. Abdullah Selçuk KURBANLI

2021

SERİLER

3.1. Temel Tanımlar

Tanım 3.1.1. Herhangi bir (a_n) dizisinin terimlerinin toplamına seri veya sonsuz toplam adı verilir. Bir seride terimlerin sayısı sonlu ise seriye sonlu seri, sonsuz ise seriye sonsuz seri denir. Bir sonsuz seri

$$\sum_{n=1}^{\infty} a_n = a_1 + a_2 + \dots + a_n + \dots$$

şeklinde gösterilir. Burada a_n terimine serinin n. terimi veya genel terimi adı verilir. Bu terim serinin terimlerinin oluşum kuralını belirler.

Örnek 3.1.1. Aşağıdaki ifadeler birer seri örneği teşkil eder:

1.
$$1 + \frac{1}{3} + \frac{1}{3^2} + \dots + \frac{1}{3^n} + \dots = \frac{3}{3^n} + \frac{3}{3^n}$$

1.
$$1 + \frac{1}{3} + \frac{1}{3^2} + \dots + \frac{1}{3^n} + \dots = \frac{1}{3^n} + \dots = \frac{1}{3^n}$$
2. $a + a \cdot r + a \cdot r^2 + \dots + a \cdot r^{n-1} + \dots = \frac{1}{3^n}$

3.
$$\frac{1}{2} + \frac{3}{4} + \frac{5}{6} + \dots + \frac{2n-1}{2n} + \dots = \frac{2n-1}{2n} + \dots$$
4. $1 + 2^2 + 3^2 + \dots + n^2 + \dots$

5.
$$3+6+9+12+15+18+21+24+27+30$$
 (sonlu seri)

3.2. Serilerde Yakınsaklık ve İraksaklık:

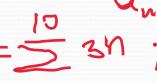
Tanım 3.2.1. $\sum_{n=1}^{\infty} a_n = a_1 + a_2 + \cdots + a_n + \cdots$ serisi verilmiş olsun.

$$S_1 = a_1$$

$$S_2 = S_1 + a_2 = a_1 + a_2$$

$$S_3 = S_2 + a_3 = a_1 + a_2 + a_3$$

$$0_{1} = \frac{1}{3}$$







$$S_n = S_{n-1} + a_n = a_1 + a_2 + a_3 + \dots + a_n$$

. . .

toplamlarına serinin kısmi toplamları denir. S_n kısmi toplamı, serinin ilk n teriminin toplamına eşittir. Bu toplamların oluşturduğu

$$(S_n) = (S_1, S_2, \dots, S_n, \dots)$$

dizisine $\sum_{n=1}^{\infty} a_n$ serisinin kısmi toplamlar dizisi denir. (S_n) kısmi toplamlar dizisinin yakınsak olması, (a_n) dizisinin doğurduğu sonsuz serinin de yakınsak olması anlamına gelir. Yani

$$\lim_{n\to\infty} S_n = S$$

ise genel terimi a_n olan seriye yakınsak seri ve bu limit değerine de serinin toplamı denir.

$$S = \lim_{n \to \infty} S_n = \lim_{n \to \infty} \sum_{k=1}^n a_k = \sum_{n=1}^\infty a_n$$

yazılabilir. Limit mevcut değil ise seri ıraksak seri adını alır.

Uyarı 3.2.1. Sonsuz tane sayının toplamı sonlu bir sayıya eşit olabilir mi?

Sorusuna cevap olarak aşağıdaki örnekleri inceleyiniz:

$$\frac{1}{3} = 0, \overline{3} = 0,333... = \frac{3}{10} + \frac{3}{10^2} + \frac{3}{10^3} + \cdots + \frac{3}{10^n} + \cdots$$

$$\frac{7}{9} = 0, \overline{7} = 0,777... = \frac{7}{10} + \frac{7}{10^2} + \frac{7}{10^3} + \cdots + \frac{7}{10^n} + \cdots$$

Örnek 3.2.1.
$$\sum_{n=1}^{\infty} \frac{1}{3^{n-1}}$$
 serisinin karakterini belirleyiniz.

Çözüm. Serinin ilk *n* terim toplamı

$$S_n = 1 + \frac{1}{3} + \frac{1}{3^2} + \dots + \frac{1}{3^{n-1}} = \frac{1 - \frac{1}{3^n}}{1 - \frac{1}{3}} \neq \frac{3}{2} - \frac{3}{2 \cdot 3^n}$$
 dir.

 $\lim_{n\to\infty} S_n = \frac{3}{2}$ olup verilen seri yakınsaktır. Bu durumda

$$\sum_{n=1}^{\infty} \frac{1}{3^{n-1}} = 1 + \frac{1}{3} + \frac{1}{3^2} + \dots + \frac{1}{3^{n-1}} + \dots = \frac{3}{2} \text{ dir.}$$

Örnek 3.2.2. $\sum_{n=1}^{\infty} n^2$ serisinin karakterini belirleyiniz.

Çözüm. Serinin ilk *n* terim toplamı

$$S_n = 1^2 + 2^2 + 3^2 + \dots + n^2 = \frac{n(n+1)(2n+1)}{6}$$

dir. $\lim_{n\to\infty} S_n \to \infty$ olup verilen seri ıraksaktır.

Pim

(2K+3)(ZE+5

Örnek 3.2.3. $\sum_{n=1}^{\infty} (-1)^n$ serisinin karakterini belirleyiniz.

Çözüm. Serinin ilk *n* terim toplamı

$$S_n = -1 + 1 - 1 + \dots = \begin{cases} -1, & n \text{ tek} \\ 0, & n \text{ cift} \end{cases}$$

olduğundan (S_n) kısmi toplamlar dizisinin limiti mevcut değildir. Dolayısıyla verilen seri ıraksaktır.

Örnek 3.2.4. $\sum_{n=1}^{\infty} \frac{1}{(2n+3)(2n+5)}$ serisinin karakterini belirleyiniz.

Çözüm. Serinin ilk *n* terim toplamı

$$S_n = \sum_{k=1}^n \frac{1}{(2k+3)(2k+5)} = \frac{1}{2} \sum_{k=1}^n \left(\frac{1}{2k+3} - \frac{1}{2k+5} \right)$$

$$= \frac{1}{2} \left[\left(\frac{1}{5} - \frac{1}{7} \right) + \left(\frac{1}{7} - \frac{1}{9} \right) + \dots + \left(\frac{1}{2n+3} - \frac{1}{2n+5} \right) \right]$$

$$= \frac{1}{2} \left[\frac{1}{5} - \frac{1}{2n+5} \right]$$

dir. $\lim_{n\to\infty} S_n = \frac{1}{10}$ olup verilen seri yakınsaktır.

Bu durumda
$$\sum_{n=1}^{\infty} \frac{1}{(2n+3)(2n+5)} = \frac{1}{10}$$
 dur.

Örnek 3.2.5. $\sum_{n=1}^{\infty} \frac{1}{25n^2-5n-6}$ serisinin karakterini belirleyiniz.

Çözüm. Serinin ilk *n* terim toplamı

$$S_n = \sum_{k=1}^n \frac{1}{25k^2 - 5k - 6} = \sum_{k=1}^n \frac{1}{(5k-3)(5k+2)}$$

$$= \frac{1}{5} \sum_{k=1}^n \left(\frac{1}{5k-3} - \frac{1}{5k+2} \right) = \frac{1}{5} \left[\left(\frac{1}{2} - \frac{1}{7} \right) + \dots + \left(\frac{1}{5n-3} - \frac{1}{5n+2} \right) \right]$$

$$= \frac{1}{5} \left[\frac{1}{2} - \frac{1}{5n+2} \right]$$

dir. $\lim_{n\to\infty} S_n = \frac{1}{10}$ olup verilen seri yakınsaktır. Bu durumda

$$\sum_{n=1}^{\infty} \frac{1}{(2n+3)(2n+5)} = \frac{1}{10} \text{ dur.}$$

Örnek 3.2.5. $\sum_{n=1}^{\infty} \frac{1}{25n^2-5n-6}$ serisinin karakterini belirleyiniz.

Çözüm. Serinin ilk *n* terim toplamı

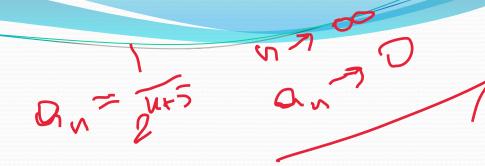
$$S_n = \sum_{k=1}^n \frac{1}{25k^2 - 5k - 6} = \sum_{k=1}^n \frac{1}{(5k - 3)(5k + 2)}$$

$$= \frac{1}{5} \sum_{k=1}^n \left(\frac{1}{5k - 3} - \frac{1}{5k + 2} \right) = \frac{1}{5} \left[\left(\frac{1}{2} - \frac{1}{7} \right) + \left(\frac{1}{7} - \frac{1}{12} \right) + \dots + \left(\frac{1}{5n - 3} - \frac{1}{5n + 2} \right) \right]$$

$$= \frac{1}{5} \left[\frac{1}{2} - \frac{1}{5n + 2} \right]$$

dir. $\lim_{n\to\infty} S_n = \frac{1}{10}$ olup verilen seri yakınsaktır.

Bu durumda $\sum_{n=1}^{\infty} \frac{1}{25n^2 - 5n - 6} = \frac{1}{10}$ dur.



Örnek 3.2.6. $\sum_{n=1}^{\infty} \frac{1}{2^{n+5}}$ serisinin karakterini belirleyiniz.

Çözüm. Serinin ilk *n* terim toplamı

$$S_n = \sum_{k=1}^n \frac{1}{2^{k+5}} = \frac{1}{2^6} + \frac{1}{2^7} + \dots + \frac{1}{2^{n+5}}$$

$$= \frac{1}{2^6} \left(1 + \frac{1}{2} + \frac{1}{2^2} + \dots + \frac{1}{2^{n-1}} \right) = \frac{1}{2^6} \cdot \frac{1 - \frac{1}{2^n}}{1 - \frac{1}{2}} = \frac{1}{2^5} \left(1 - \frac{1}{2^n} \right)$$

dir. $\lim_{n\to\infty} S_n = \frac{1}{32}$ olup verilen seri yakınsaktır. Bu durumda $\sum_{n=1}^{\infty} \frac{1}{2^{n+5}} = \frac{1}{32}$ dir.

マルション マーカー マルカー マルカー

Örnek 3.2.7. $\sum_{n=1}^{\infty} \frac{1}{n(n+1)(n+2)}$ serisinin karakterini belirleyiniz.

Çözüm. Serinin ilk *n* terim toplamı

$$S_{n} = \sum_{k=1}^{n} \frac{1}{k(k+1)(k+2)} = \sum_{k=1}^{n} \left(\frac{1}{k} - \frac{1}{k+1}\right) \frac{1}{k+2}$$

$$= \sum_{k=1}^{n} \frac{1}{k(k+2)} - \sum_{k=1}^{n} \frac{1}{(k+1)(k+2)}$$

$$= \frac{1}{2} \sum_{k=1}^{n} \left(\frac{1}{k} - \frac{1}{k+2}\right) - \sum_{k=1}^{n} \left(\frac{1}{k+1} - \frac{1}{k+2}\right)$$

$$= \frac{1}{2} \left(1 + \frac{1}{2} - \frac{1}{n+1} - \frac{1}{n+2}\right) - \left(\frac{1}{2} - \frac{1}{n+2}\right)$$

$$= \frac{1}{4} - \frac{1}{2(n+1)} + \frac{1}{2(n+2)}$$

dir. $\lim_{n\to\infty} S_n = \frac{1}{4}$ olup verilen seri yakınsaktır. Bu durumda $\sum_{n=1}^{\infty} \frac{1}{n(n+1)(n+2)} = \frac{1}{4}$ tür.

Örnek 3.2.8. $\sum_{n=1}^{\infty} \frac{1}{\sqrt{n}+\sqrt{n+1}}$ serisinin karakterini belirleyiniz.

Çözüm. Serinin ilk *n* terim toplamı

$$S_n = \sum_{k=1}^n \frac{1}{\sqrt{k} + \sqrt{k+1}} = \sum_{k=1}^n \left(\frac{1}{\sqrt{k} + \sqrt{k+1}} \cdot \frac{\sqrt{k} - \sqrt{k+1}}{\sqrt{k} - \sqrt{k+1}} \right)$$

$$= \sum_{k=1}^n (\sqrt{k+1} - \sqrt{k}) = \left[(\sqrt{2} - \sqrt{1}) + (\sqrt{3} - \sqrt{2}) + \dots + (\sqrt{n+1} - \sqrt{n}) \right]$$

$$= \sqrt{n+1} - 1 - 1$$

dir. $\lim_{n\to\infty} S_n \to \infty$ olup verilen seri ıraksaktır.

Tanım 3.2.2. $\sum_{n=1}^{\infty} a_n \ ve \ \sum_{n=1}^{\infty} b_n \ serileri \ verilmiş \ olsun.$ $\sum_{n=1}^{\infty} (a_n + b_n), \ \sum_{n=1}^{\infty} (a_n - b_n)$ $ve \ k \in \mathbb{R} \ olmak \ \ddot{u}zere \ \sum_{n=1}^{\infty} ka_n \ serilerine \ sırası \ ile \ \sum_{n=1}^{\infty} a_n \ ve \ \sum_{n=1}^{\infty} b_n \ serilerini$ $toplamı, farkı ve \ \sum_{n=1}^{\infty} a_n \ serisinin k \ sayısı \ ile \ çarpımı \ denir.$

Teorem 3.2.1. $\sum_{n=1}^{\infty} a_n ve \sum_{n=1}^{\infty} b_n$ serilerinin her ikisi de yakınsak ve k herhangi bir sabit ise $\sum_{n=1}^{\infty} ka_n$ ve $\sum_{n=1}^{\infty} (a_n \mp b_n)$ serileri de yakınsaktır.

Teorem 3.2.2. $\sum_{n=1}^{\infty} a_n$ serisi ıraksak ve ise $\sum_{n=1}^{\infty} ka_n$ serisi de ıraksaktır.

Teorem 3.2.3. Bir serinin sonlu sayıda teriminin atılması veya seriye sonlu sayıda terimin eklenmesi serinin karakterini (yakınsaklığını ya da ıraksaklığını) değiştirmez.

Teorem 3.2.4. Yalnızca sonlu sayıdaki terimleri farklı diğer bütün terimleri aynı olan iki seri aynı karakterdedir. (Ya her ikisi de yakınsak ya da her ikisi de ıraksaktır.)

Tanım 3.2.3. a ve r reel sayılar ve olmak üzere $a_n = ar^{n-1}$ genel terimi ile tanımlanan

$$\sum_{n=1}^{\infty} ar^{n-1} = a + a.r + a.r^{2} + \dots + a.r^{n-1} + \dots$$

serisine geometrik seri denir. Yani geometrik bir dizinin doğurduğu seriye geometrik seri adı verilir.

Geometrik dizinin ilk *n* teriminin toplamının

$$S_n = a + a.r + a.r^2 + \dots + a.r^{n-1} = a \frac{1-r^n}{1-r}$$

formülü ile hesaplandığını biliyoruz.

Teorem 3.2.5. $\sum_{n=1}^{\infty} ar^{n-1}$ geometrik serisinde;

- (1) |r| < 1 ise seri yakınsak ve toplamı $\frac{a}{1-r}$ dir.
- (2) $|r| \ge 1$ ise seri ıraksaktır.



トフ

S

Örnek 3.2.9. $\sum_{n=1}^{\infty} \frac{7}{10^n}$ serisinin karakterini belirleyiniz.

Çözüm.
$$\sum_{n=1}^{\infty} \frac{7}{10^n} = \frac{7}{10} + \frac{7}{10^2} + \frac{7}{10^3} + \dots + \frac{7}{10^n} + \dots$$
 geometrik serisinde $a_n = \frac{7}{10} \cdot \frac{1}{10^{n-1}}$

olduğundan a=0,7 ve r=0,1 dir. |r|<1 olduğundan Teorem 3.2.5 e göre verilen seri yakınsaktır. Ayrıca $\lim_{n\to\infty} S_n = \frac{a}{1-r} = \frac{0,7}{1-0,1} = \frac{7}{9}$ dur.

Örnek 3.2.10. $\sum_{n=1}^{\infty} \frac{2}{3^{n-1}}$ serisinin karakterini belirleyiniz.

Çözüm.
$$\sum_{n=1}^{\infty} \frac{2}{3^{n-1}} = 2 + \frac{2}{3} + \frac{2}{3^2} + \dots + \frac{2}{3^{n-1}} + \dots$$
 geometrik serisinde $a_n = 2 \cdot \frac{1}{3^{n-1}}$ olduğundan $a = 2$ ve $r = \frac{1}{3}$ tür. $|r| < 1$ olduğundan Teorem 3.2.5 e göre verilen seri yakınsaktır. Ayrıca $\lim_{n \to \infty} S_n = \frac{a}{1-r} = \frac{2}{1-\frac{1}{2}} = 3$ tür.

Örnek 3.2.11. $\sum_{n=1}^{\infty} 5^n$ serisinin karakterini belirleyiniz.

Çözüm. $\sum_{n=1}^{\infty} 5^n = 5 + 5^2 + 5^3 + \dots + 5^n + \dots$ geometrik serisinde $a_n = 5.5^{n-1}$ olduğundan a = 5 ve r = 5 tir. |r| > 1 olduğundan Teorem 3.2.5 e göre verilen seri ıraksaktır.

 $\sqrt{\ddot{\mathbf{O}}\mathbf{rnek}}$ 3.2.12. $\sum_{n=1}^{\infty} \frac{1}{e^n}$ serisinin karakterini belirleyiniz.

Çözüm. $\sum_{n=1}^{\infty} \frac{1}{e^n} = \frac{1}{e} + \frac{1}{e^2} + \cdots + \frac{1}{e^n} + \cdots$ geometrik serisinde $a_n = \frac{1}{e} \cdot \left(\frac{1}{e}\right)^{n-1}$ olduğundan $a = \frac{1}{e}$ ve $r = \frac{1}{e}$ dir. |r| < 1 olduğundan Teorem 3.2.5 e göre verilen seri yakınsaktır. Ayrıca $\lim_{n \to \infty} S_n = \frac{a}{1-r} = \frac{\frac{1}{e}}{1-\frac{1}{e}} = \frac{1}{e-1}$ dir.

Teorem 3.2.6. (Cauchy Yakınsaklık Kriteri) $\sum_{n=1}^{\infty} a_n$ serisinin yakınsak olması için gerek ve yeter şart her sayısına karşılık $n(\varepsilon) < m < n$ olduğunda $|\sum_{k=m+1}^{n} a_k| < \varepsilon$ olacak şekilde bir $n(\varepsilon) \in \mathbb{N}$ doğal sayısının var olmasıdır.

Uyarı 3.2.2. Yukarıdaki teorem şu şekilde de ifade edilebilir: $\sum_{n=1}^{\infty} a_n$ serisinin yakınsak olması için gerek ve yeter şart kısmi toplamlar dizisinin bir Cauchy dizisi olmasıdır.

Sonuç 3.2.1. (Yakınsaklık İçin Gerekli Şart) $\sum_{n=1}^{\infty} a_n$ serisi yakınsak ise $\lim_{n\to\infty} a_n = 0$ dır.

Uyarı 3.2.3. Yukarıdaki şart yakınsaklık için gerekli ancak yeterli değildir. Yani her yakınsak serinin genel teriminin $n \to \infty$ için limitinin sıfır olmasına karşın genel teriminin limiti sıfır olan her seri yakınsak değildir.

Örneğin harmonik seri olarak adlandırılan $\sum_{n=1}^{\infty} \frac{1}{n}$ serisi için $\lim_{n\to\infty} a_n = 0$ olmasına rağmen bu seri ıraksaktır. (Bk. Örnek 3.3.1.1)

Sonuç 3.2.2. $\sum_{n=1}^{\infty} a_n$ serisi için $\lim_{n\to\infty} a_n \neq 0$ ise bu seri ıraksaktır.

Örnek 3.2.13. $\sum_{n=1}^{\infty} \frac{3n-1}{2n+2}$ serisinin karakterini belirleyiniz.

Çözüm. $\lim_{n\to\infty} a_n = \lim_{n\to\infty} \left(\frac{3n-1}{2n+2}\right) = \frac{3}{2}$ olup $\lim_{n\to\infty} a_n \neq 0$ olduğundan verilen seri ıraksaktır.

Örnek 3.2.14. Genel terimi

$$a_n = \frac{1}{n} \cdot (\sqrt{n^2 + n + 1} + \sqrt{n^2 - n - 1})$$

olan serinin karakterini belirleyiniz.

Çözüm.

$$\lim_{n \to \infty} a_n = \lim_{n \to \infty} \frac{1}{n} \cdot (\sqrt{n^2 + n + 1} + \sqrt{n^2 - n - 1})$$

$$= \lim_{n \to \infty} \left(\frac{\sqrt{n^2 \left(1 + \frac{1}{n} + \frac{1}{n^2}\right)} + \sqrt{n^2 \left(1 - \frac{1}{n} - \frac{1}{n^2}\right)}}{n} \right)$$

$$= \lim_{n \to \infty} \left(\sqrt{1 + \frac{1}{n} + \frac{1}{n^2}} + \sqrt{1 - \frac{1}{n} - \frac{1}{n^2}} \right) = 2$$

olup $\lim_{n\to\infty} a_n \neq 0$ olduğundan verilen seri ıraksaktır.

$$S = \underbrace{\sum_{n=1}^{\infty} a_n} = \underbrace{\sum_{n=1}^{\infty} a_n} + \underbrace{\sum_{n=1}^{\infty} a_n} = \underbrace{\sum_{n=1}^{\infty} a_n} + \underbrace{\sum_{n=1}^{\infty} a_n} = \underbrace{\sum_{n=1}^{\infty} a_n} + \underbrace{\sum_{n=1}^{\infty} a_n} = \underbrace{\sum$$

Çözüm. $\lim_{n\to\infty} a_n = \lim_{n\to\infty} e^{\frac{1}{n}} = 1$ olup $\lim_{n\to\infty} a_n \neq 0$ olduğundan verilen seri ıraksaktır.

Örnek 3.2.16.
$$\sum_{n=1}^{\infty} \left(\frac{n}{n+1}\right)^n$$
 serisinin karakterini belirleyiniz.
Çözüm. $\lim_{n\to\infty} a_n = \lim_{n\to\infty} \left(\frac{n}{n+1}\right)^n = \lim_{n\to\infty} \frac{1}{\left(\frac{n+1}{n}\right)^n} = \frac{1}{e}$ olup $\lim_{n\to\infty} a_n \neq 0$ olduğundan verilen seri ıraksaktır.

Tanım 3.2.4. $R_n = \sum_{k=n+1}^{\infty} a_k = a_{n+1} + a_{n+2} + \cdots$ toplamına $\sum_{n=1}^{\infty} a_n$ serisinin kalan kısmı denir.

Teerem: $\frac{3}{5}\frac{1}{n^{p}}$ harmonik skrite (2) psi ise yak

Örnek 3.2.17. 1000 metrelik bir yol; önce $\frac{1000}{2}$ metre, sonra $\frac{1000}{2^2}$ metre, daha sonra $\frac{1000}{2^3}$ metre, ..., $\frac{1000}{2^n}$ metre, ... yol alınarak bitirilebilir mi?

Çözüm. Alınan yol

$$\sum_{n=1}^{\infty} \frac{1000}{2^n} = \frac{1000}{2} + \frac{1000}{2^2} + \dots + \frac{1000}{2^n} + \dots$$

metredir. Bu serinin toplamı

$$\sum_{n=1}^{\infty} \frac{1000}{2^n} = 1000 \sum_{n=1}^{\infty} \frac{1}{2} \cdot \left(\frac{1}{2}\right)^{n-1} = 1000$$

olduğundan yol sonlu adımda bitirilemez.

KAYNAKLAR:

- **1. Prof. Dr. İbrahim YALÇINKAYA**, Analiz III Diziler ve Seriler, Dizgi Ofset, 2017.
- **2. G. B. Thomas ve Ark.,** Thomas Calculus I, Çeviri: R. Korkmaz, Beta Yayıncılık, İstanbul, 2009.